

Aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal
T.a.v. de heer Ronald Plasterk
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Datum: 17 januari 2024
Onze ref.: 595393 TG/IvS
Onderwerp: Inzet AOb voor de komende regeerperiode

Geachte heer Plasterk,

Onderwijs en onderzoek is van groot belang voor Nederland. Goed onderwijs en onderzoek dragen immers bij aan een rechtvaardige samenleving: het brengt het beste in mensen naar boven, voorkomt en verkleint achterstanden en helpt talenten zich optimaal te ontwikkelen. Wij hebben echter toenemende zorgen over het onderwijs en onderzoek in Nederland en roepen u daarom op in het regeerakkoord aandacht te besteden aan de volgende zaken:

1. **Los het lerarentekort op.** De laatste PISA-cijfers laten zien dat de kwaliteit van het onderwijs in Nederland sterk achteruit is gegaan. Veel leerlingen hebben hierdoor een te laag taal- en reken-niveau om zich goed te kunnen redden in onze maatschappij. Dit heeft rechtstreeks te maken met het enorme en nog steeds oplopende tekort aan leraren. Zonder voldoende (bevoegde) leraren kunnen we immers onmogelijk ervoor zorgen dat elk kind het best mogelijke onderwijs krijgt. Uit de recent verschenen Trendrapportage Arbeidsmarkt Leraren blijkt dat de tekorten in het primair onderwijs zijn opgelopen tot een landelijk gemiddelde van 9,7 procent van de werkgelegenheid. De aanpak van dit lerarentekort moet daarom de eerste (onderwijs)prioriteit zijn van het nieuwe kabinet!

Kom tot een Deltaplan tegen het lerarentekort. Samen met de PO-Raad, VO-raad, FvOv, AVS, FNV Onderwijs & Onderzoek en CNV Onderwijs hebben wij het nieuwe kabinet al in december opgeroepen om een Deltaplan Lerarentekort te maken. Het oplossen van het lerarentekort vergt een samenhangend plan over meerdere kabinetsperiodes heen, waarbij het cruciaal is dat politici dit plan ook op de lange termijn blijven steunen. Een plan dat het vak van leraar aantrekkelijker maakt, door een goed salaris, minder administratieve lasten, goede en gezonde schoolgebouwen, voldoende tijd om als leraar je vak te beoefenen en je te professionaliseren en waarin autonomie en zeggenschap van de leraar voorop staat. Bijgevoegd vindt u nogmaals onze oproep om te komen tot een Deltaplan.

2. **Geef leraren zeggenschap om hun vak goed uit te oefenen en maak de beroepsgroep leidend.** Enerzijds wil de politiek allerlei maatschappelijke problemen laten oplossen via het onderwijs. Anderzijds staat de professionele autonomie en zeggenschap onder druk door o.a. de toenemende digitalisering en de invloed van uitgeverij en onderwijsmethoden. Leraar zijn is echter een professioneel beroep, een vak. De leraren die voor de klas staan, zijn bevoegd en

nemen hun vak serieus. Zij zijn door hun opleiding bij uitstek geëquipeerd om te besluiten over bijvoorbeeld (les)methoden. Wij bepleiten een politiek die stuurt op de kwaliteit en bevoegdheid van leerkrachten en zich terughoudend opstelt ten opzichte van wat er het klaslokaal gebeurt. Dit kan door te vertrouwen op de kennis en kunde van leraren en hun zeggenschap over de inhoud van de lessen en vormgeving van het onderwijs te vergroten. En door leraren, net als andere professionele beroepen, in staat te stellen te werken volgens een eigen professionele standaard.

3. **Bescherm de academische vrijheid.** De academische vrijheid staat onder druk door een sterk hiërarchische structuur, een groot aandeel tijdelijke aanstellingen, beperkte ruimte voor ongebonden onderzoek en de invloed van derde-geldstroom gefinancierd onderzoek. Je kritisch uitspreken over beleid of de eigen instelling is een hachelijke zaak geworden. Recent is daar de politisering van de universiteiten en druk vanuit (sociale) media bijgekomen. Wetenschappelijk personeel ervaart daardoor een krimpende academische vrijheid, sociale onveiligheid en zelfs online intimidatie. Het is de hoogste tijd om dit een halt toe te roepen en te werken aan een veilige sector.
4. **Voer een genuanceerde discussie over internationalisering en taalbeleid.** Er werken veel gewaardeerde internationale collega's aan Nederlandse onderwijsinstellingen. Ook voor hen vinden we het belangrijk dat het debat over internationalisering met nuance gevoerd blijft worden. Het Nederlands als opleidingstaal is een belangrijke waarde maar tegelijkertijd doen generieke uitspraken geen recht aan verschillen tussen HBO en WO, tussen sectoren en vakgebieden en tussen regio's. Ook in beleid zul je met deze verschillen rekening moeten houden. Niet alleen om onbedoelde neveneffecten te voorkomen maar ook om de positieve aspecten van internationale uitwisseling in het onderwijs en onderzoek behouden en waar mogelijk te versterken.
5. **Hervorm de lumpsum-financiering.** De onderwijscrisis wordt in de samenleving en in de politiek breed onderkend, maar een compleet pakket met structurele oplossingen blijft uit. Overall valt vooral het gebrek aan sturing door de minister op. Er zijn onvoldoende garanties dat het geld in de klas terechtkomt. Er is een overdaad aan subsidies en stimuleringsmaatregelen, maar er wordt niet gestuurd op de basisvoorwaarden van goed onderwijs; bevoegdheden, klassengrootte, zeggenschap, salaris en vaste contracten. Tegelijkertijd wordt de vrijheid van leraren beknot om hun professionele belangen te behartigen. Bestuurders hebben bijvoorbeeld meer inzicht in de middelen die het Rijk ter beschikking stelt dan werknemers. Wij stellen daarom een hervorming van de lumpsum-bekostiging voor en een andere aansturing gebaseerd op afspraken in een gelijkwaardig tripartiet overleg tussen minister, werknemersorganisaties en werkgeversorganisaties. We vragen daarnaast om in het wetenschappelijk onderwijs het huidige bekostigingsniveau tenminste op peil te houden en om de diverse financiële stromen zo veel mogelijk in de eerste geldstroom te integreren. Op die manier kunnen de middelen het meest effectief, efficiënt en duurzaam worden ingezet.

6. **Bij al het nieuwe beleid moet gelden: niet over maar met de leraren!** Het geluid van leraren wordt op dit moment onvoldoende vertolkt aan beleidstafels of wordt overvleugeld door andere partijen. Met de ondertekening van het onderwijsakkoord hebben vertegenwoordigers van de leraren een grotere rol gekregen in het funderend onderwijs. Maar vaak is deze rol nog niet gelijkwaardig en zijn er overlegtafels waarin leraren niet of nauwelijks vertegenwoordigd zijn. Diverse rapporten hebben al opgeroepen om de beroepsgroep in de lead te laten zijn over het eigen vak. Dit lukt echter niet in een krachtenveld waarin werkgevers, ouders en leerlingen een stevige lobby hebben en leraren op zijn hoogst gelijkwaardig zijn. Hierdoor is het onderwijsbeleid uit balans geraakt, zijn onnodige problemen ontstaan in de uitvoering en moet beleid vaker herzien worden. Wij roepen u op om dit te veranderen en de georganiseerde beroepsgroep van leraren voortaan als vaste gesprekspartner te betrekken bij het onderwijsbeleid van primair tot en met wetenschappelijk onderwijs en leidend te laten zijn over het beroep van leraar. Ik wens u veel wijsheid toe als informateur.

Met vriendelijke groet,

Tamar van Gelder
Voorzitter AOb